TIT SPYRJA VIT SVARA

Bergur Hanusson, djóralækni

Heri Joensen, prestur

Heri Kragesteen, sálarfrøðingur

Ingi Højgaard, løgfrøðingur

Jens Andreassen, lækni

Jóhanna á Tjaldraflötti, føðslu/húsarhaldsfrøðingur

Jón Klein Olsen, politistur

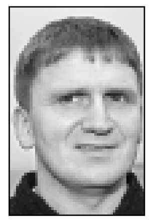
Jón Kragesteen. Ferðslutrygd

Julianna Næs, pedagogur

Sjúrður Johannesen, sosialráðgevi

Turid Thomsen, lestrarvegleiðari

Marius Staksberg, málfrøðingur

SOSIALRÁÐGEVIN

Hví skal eg gjalda til konfirmasjón

Sambært lóg um uppihaldsskyldu, kann stakur uppihaldari søkja um eyka gjald frá tí, sum er álagdur uppihaldsskyldu í sambandi við konfirmasjón. Hetta undrar meg nógv, tá vit í dag hava trúarfrælsi. Eg eri ikki limur í fólkakirkjuni, og haldi eg tí, at eg ikki eigi at gjalda til eina konfirmasjón hjá barni mínum, bara tí at mamman hevur valt at doypa barnið og seinni konfirmera tað. Eg kann saktans geva barninum pengar til annað, men tað nívur meg, at eg skal gjalda til eina konfirmasjón, sum eg ikki meti hevur nakran týdning annað enn eitt gamalt ritual. Nær er hetta sett í gildi? Er ætlanin at broyta tað? Hvussu stór er upphæddin? Vanligt er nú í dag, at onnur sum ikki verða konfirmerað, eisini halda eina lítla veitslu um 14 ára aldur. Áttu hesi so ikki eisini at fingið eina eyka upphædd?

a r r tt, at stakur uppi a ari g øgnu kisu bo i , kann søk a u yka g a sa ban i vi f r ing, og r n a upp barnap ngar ti s , g avi ikki fingi kann a , n r gin r fr , og u nøkur t an r at broyta ana, n inv gin avi g fingi at vita, at ta st n ur ø u fr tt at søk a, uttan un ti , u upp in v r ur n tt ti f r ing, a ina t a v its u, su spyr arin n vnir spyr arin tosar u tr arfr si, avi g ug at n vna, at tta isini r ga an i fyri a una, og vur on ins v r tt ti at v a at v r a i ur f kakirk uni ka su spyr arin ikki ynskir ta

LÆKNIN

Illa luktandi mandlur

Spurningurin hjá mær er viðvíkjandi mandlunum. Hví fær man hvítar illa luktandi klumpar í mandlurnar? Eg havi havt tað í langa tíð, fleiri ár. Tað er serliga í aðrari mandluni, sum virkar størri viðhvørt. Eg havi ikki ilt í teimum. Nær verða mandlurnar skornar vekk, er tað tá bruni er í teimum?

tta, su t vur, r itt v k nt fyribrig i i u knar v r ur ta popu rt ka a tonsi proppar tonsi an a og k ur av, at s ar nat r igar o ur an unu fy ast vi fr stoyttu y u kyknu og bakt riu ingi uktur in stavar fr vnu vi sv vu inni a i, su bakt riurnar pro u ra, t t r ni urbr ta organiska at ria i t i y u kykn unu in p agar ikki at r a ti at taka an urnar su ta fyrsta, ast tta kann v r a in g oysn, u t ikki f rt bi bugt vi trupu ikanu annan tt, og vansin annars r so st rur, at t gongur runt og rt ti a pa fyri n ru vørvi fa i u, starvsf agar og vinir og s van i t g s van, t t ikki torir at ko a ø ru ov n r fyri ringa uktinu n t y f stu k ra s g s ra v vi at a a proppunu burtur so i is tak in n an av tannbustini og tr st varis iga b int vi s una av proppinu , innti ann spr kir upp og r o uni tta ska t t g ra avnan t f r ir u na an , og sa an vi g ari tann røkt sku i si r ini rokk i angt

Spyrjið serfrøðingarnar

Hava tit spurningar til serfrøðingarnar, kunnu tit senda teir til:

Sosialin
postsmogu 76
110 Tórshavn

ella á fax: 314720
og teldupostadressuna:
spyr@sosialurin.fo

VIÐMERKINGAR

Vil du til fest? Kagen står i Thorshavn!

Tim Wentzlau
rongisvagur

I forbindelse med olieindustrien her på Færøerne, har Lagtinget vedtaget, at områderne udenfor Thorshavn skal tilgodeses så de også får en passende andel af olieeventyret. I de seneste dage er det så kommet frem, at Suderø ikke får en supplyhavn, fordi konsortiet Nordserv der har budt sig frem på Suderø, er blevet vraget i prækvalifikationen af de olieselskaber, der skal stå for eftersøgningen af olie. Derfor er situationen den, at der endnu ikke er skabt én arbejdsplads i forbindelse med olieindustrien uden for Thorshavn og opland. De opgaver der er tilbage i forbindelse med selve olieeftersøgningen er få og ikke særligt mandskabskrævende. Derfor vil olieeftersøgningen ikke opfylde Lagtingets intentioner om at sikre, at også yderområderne her på Færøerne tager del i olieindustrien.

Det er temmelig svært at klandre olieselskaberne for deres handlemåde i forbindelse med udvælgelsen af supplyhavn, de vil have en så lønsom forretning som muligt, derfor er det helt naturligt at samle alle aktiviteter i Thorshavnsområdet. Inden for de rammer som Lagtinget har udstukket, vil de gå så langt som muligt for at minimere de udgifter de har i forbindelse med olieeftersøgningen.

Det er netop rammerne den er gal med. Lagtinget har overladt det til olieselskaberne at sørge for, at områderne uden for Thorshavn kommer med.

Problemet er bare, at den lov der pålægger olieselskaberne at tage yderområderne med, er temmelig uklar og helt uanvendelig til at styre olieselskaberne med. Derudover har man faktisk fra Lagtingets side lagt vægt på, at olieselskaberne skulle finde de løsninger der passede olieselskaberne bedst. Yderligere har lagtinget sendt et temmelig klart signal om, at Suderø ikke nødvendigvis skal tages med i betragtning, ved at fælde Javnaðarflokkens lovforslag, der pålagde olieindustrien at ligge en supplyhavn på Suderø.

Hvis man fra Lagtingets side ønsker at bruge olieindustrien til at styrke yderområderne her på Færøerne, så må Lagtinget politisk tage stilling til, hvor tingene skal ligge. Olieselskaberne har ingen forudsætninger for at opfylde den opgave. Set fra de store olieselskabers side, er Færøerne bare et lille fnug i Nordatlanten, hvor der tilfældigvis findes olie. De er kommet her for at hente olien op og tjene penge, det er deres opgave. Det færøske folks opgave er at fordele det arbejde og de indtægter der kommer fra olien. Det er vores eget valg, om vi alle vil bo i Thorshavn eller om vi vil fordele arbejdet ud på de enkelte øer. Det kan da aldrig nogensinde være et valg som Statoil eller de andre olieselskaber skal tage for os.

Det er altså ene og alene et politisk spørgsmål om hvordan arbejdet skal fordeles, derfor er det temmelig tankevækkende så tavse Sambandspartiet og Folkeflokken har været, efter det kom frem at der ikke kommer en supplyhavn på Suderø. »Den der tier samtykker« og derfor kan det kun tolkes derhen, at de er tilfredse med at hele olieindustrien samles i Thorshavn. Det ironiskeer, at det er selve Lagmanden der har det som en af sine opgaver at styrke yderområderne, men man skal vist ikke regne med hjælp fra den side.Tjóveldisflokken er så afhængig af Folkeflokken for at få gennemført sit fullveldisprojekt, at de ikke tør at sætte hårdt mod hårdt.

Eyðun Eltør mener ikke at det med supplyhavnen er noget stort problem, han giver udtryk for at det nuværende valg af supplyhavn nærmest er en midlertidig løsning. Når der findes olie kan man igen diskutere hvor en havn skal ligge. Hvis det er rigtigt, hvorfor har man så haft så travlt med at udvide kajanlæggene i Thorshavn og Runavík. Det er fordi alle ved, at når suplyhavnen bliver lagt et sted så bliver den ikke flyttet igen, derfor har nogle med alle midler forsøgt at holde Suderø uden for, selv med ufine metoder som fredningsforsøget af saltbygningen på Drelnes.

I 5'eren i onsdags blev der spurt til hvorfor der ikke var flere på Suderø der havde tilbudt noget i forbindelse med supplyhavnen. Men der er ikke noget at tilbyde, den eneste industri der er på Suderø i dag er fiskeindustrien og det er ikke specielt relevant i forbindelse med olieeftersøgning og udvinding. Men fiskeindustrien er meget sårbar, hvis affolkningen fortsætter så vil der komme til at mangle arbejdpladser. Det kan lyde paradoksalt, men for at en familie kan klare sig i dag, må både mand og kone have arbejde, hvis en af dem ikke kan få arbejde så søger hele familien væk fra øen. Dertil kommer evt. fiskerikriser, der vil kunne forværre situationen på dramatisk vis.

Hvis man fra politisk side vil benytte olieindustrien til at vende udviklingen på Suderø så er det ikke nok at skabe en 10-20 oliearbejdspladser. Det vil nærmere være op mod 100 oliearbejdspladser der skal skabes, det vil skabe grobund for øget vækst, fordi der vil komme en lang række følgejobs til de pårørende. Hvis der ikke skabes tilstrækkeligt med oliearbejdspladser så trækker det bare udviklingen i langdrag men det stopper ikke affolkningen af Suderø.

Mit råd til politikerne er derfor, at de sammen med olieselskaberne skal få et overblik over hvilke oliearbejdspladser der vil komme i fremtiden og så fordele dem så de også er til gavn for yderområderne. Hvis det hele skal styres efter en naiv liberalistisk tankegang, vil der ikke blive skabt en eneste arbejdsplads uden for Thorshavnområdet.

Indtil videre må konklusionen være, at hvis du vil have del i oliefesten så skal du til Thorshavn, men kom tidligt for der bliver propfyldt. Det må også være moralen til ungdommen på Suderø.

VIÐMERKINGAR

Hvar eru milliardirnar, Anfinn Kallsberg og Karsten Hansen?

Edmund Joensen

Altjóða pressan fær javnan at vita frá okkara landsstýri, at ríkisveitingin úr Danmark loypur av á hvørjum ári, og at landskassin stendur á tremur. Hetta eru daglig tíðindi í grannalondum okkara.

Eg vil tí vegna føroya fólk, hava at vita frá Anfinni Kallsberg, løgmanni og Karsten Hansen, landsstýrismanni í fíggjarmálum, hvussu nógvar tøkar milliardir eru í landsbankanum.

Landsstýrið hevur skyldu til at geva rættar upplýsingar, bæði fyri føroya fólki og øðrum. Í hesum førinum má landsstýrið annaðhvørt vátta, at altjóða pressan sigur sætt, ella má landsstýrið avsanna tíðindini.

Umleið ein milliard, ella tað sum sambært lóg altíð skal vera, stóð í landsbankanum, tá ið hetta landsstýrið tók við.

Um tíðindini, sum sambært pressuni koma beinleiðis frá landsstýrinum eru eftirfarandi, so skuldu fleiri milliardir verið komnar afturat síðani tá. Í øllum førum skuldu nú verið einar fýra fimm milliardir kr. tilsamans í landsbankanum.

Avlopið er ikki at finna

Ein og hvør kann fara inná internetið, fyri at síggja, hvussu stór kontoin er, mánað fyri mánað, ár fyri ár í landsbankanum. Tað má undra føroya fólk, at umtalaða avlopið, sum landsstýrið sambært útlendskari pressu hevur havt á hvørjum ári, er ikki at finna í landsbankanum.

Henda sama pressa, sum um allan heim sigur frá um allar milliardirnar, sum leypa av í Føroyum, hon fortelur av og á um ríkisleiðarar aðrastaðni í heiminum, sum hava stungið milliardir av vegnum.

Eftir seinastu tíðindini (seinast í danska TV2), verður neyðugt at spyrja løgmann og landsstýrismannin í fíggjarmálum, hvar hesar nógvu milliardir hjá føroya fólki eru goymdar.

Minsta krav má verða, at landsstýrið annaðhvørt váttar ella avsannar tíðindini um milliarda avlopini, og um tíðindini eru sonn, at landsstýrið so vísir á, hvar hesar uppspardu milliardirnar eru goymdar.

Tað verða ikki kekkar, harra løgmaður, men rokningar!

Flemming Mikkelsen
øgtings a ur

Stendur tað til løgmann, fáa allir føroyingar, alt fólkið, sjálvt barnið í vøgguni, ein kekk, eina peningagávu úr einum »búskapargrunni«, sum landsstýrið ætlar at seta á stovn.

Avlop grunnsins skal sambært løgmanni verða útgoldið eftir einum sokallaðum Alaskamodelli, soleiðis at hvørt mansbarn í Føroyum við ársenda fær ein kekk ella eina peningaflyting, ið svarar til teirra part av ágóðanum, hvør hann so verður?

Ein av fíggjarligu grundstuðlunum (stovnsfæið) undir dreymakenda gávugrunni løgmans, skal umframt sølu av almennum ognum, gud hjálpi mær, vera danska heildarveitingin, sum hesin sami løgmaður sigur, hevur forpestað føroyska búskapin, og sum sambært sama løgmanni kann hvørva, tá danir finna tað fyri gott, ella tá vit sjálvi taka stig til tað.

Er løgmaður blivin í ørviti?

Vit hava milliardaskuld at dragast við komandi 20 árini.

Vit hava sum er eina fíggjarlóg, har nettoúrslitið gjørdist 287 mió. krónur. Blekkið ella svertan var nóg illa stadnað, tá røddir um eykajáttanir vóru at hoyra, so nettoúrslitið gerst sum frálíður væl minni. Tann fyrsta eykajáttanin er longu løgd fyri løgtingið.

Taka vit heildarveitingina (ríkisstuðulin) burturúr verandi fíggjarlóg, hava vit eitt **nettohall** uppá góðar 700 mió. krónur á føroysku fíggjarlógini.

Sambært varaløgmanni, skulu vit tøma heimastýrislógina komandi 5 árini, samstundis sum heildarveitingin verður skorin niður á null.

Vit skulu spæla fólk í húsi

Tað skal ikki tað stóra hugflogið til, at ímynda sær eina fíggjarlóg við einum rakstrarhalli í milliardaklassanum, um vit framvegis skulu samanbera okkum við grannar okkara.

Tað verða tí ikki kekkar, harra løgmaður, **men rokningar til fólkið,** um vit ikki enda í lummanum hjá onkrum, vit helst vildu verið fyri uttan.

Tað hevur føroya fólk krav uppá!

Nú fólkaatkvøðan um fullveldisætlanina stendur fyri durum, skyldar løgmaður føroya fólki, og tað hevur føroya fólk krav uppá, **eina greitt uppsetta føroyska fullveldisfíggjarlóg uttan blokk og uttan uttanumtos, borna í hvørt hús í Føroyum,** heldur enn tvætlið um kekkar, sum ongin dekningur er fyri tey fyrstu 100 árini.

Grøn reingerð – hví ikki?

Gullbrandur Olsen

At kalla hvørja ferð, ein kemur inn í ein stóran handil, gerst ein ovfarin av tí stóra útboð av sápum, luktilsi, kosmetik og øðrum, ið finst. Nøgdin av tílíkum vørum, er tey seinastu árini vaksin ógvuliga nógv, m.a. tí, at fleiri klædnamerki hava teirra egna deodorant, fugtighedskrem og luktilsi.

Alt hetta er ikki bert til kvinnur, men vit menn verða eisini ávirkaðir. Tað er næstan einki mark fyri hvørjar lokkandi eginleikar vit kunnu keypa okkum við at lukta væl.

Tað er tó ikki bert í bólkinum innan luktilsi, at vit verða ávirkað.

Leikur, viskuleður, klæði – alt skal lukta – og vaski- og reingerðarútgerð er eitt luktikapittul fyri seg. Jú vit liva í eini tíð, har angi og luktur hava alstóran týdning.

Ah, tað luktar so reint

Frá barni av læra vit, at skal nakað vera reint, so skal tað lukta ella dufta. Tí føla vit okkum væl, tá uppvaskið luktar av cirtón, bæðihandkløð av duftum úr fjarskotnum londum, wc av eukalyptus o.sfr.

Øllum hesum er fyri so vítt einki galið í. Men trupulleikin er, at hesin vani – at alt skal lukta – er so fastgrógvin í okkum, at hann heldur okkum aftur í at fara yvir til meira umhvørvisvinarliga reingerð. Og hetta, hóast vit fullvæl vita, at náttúran harðliga hevur brúk fyri, at vit broyta vanar.

Í Føroyum verða hvønn dag leiddar stórar nøgdir av reingerðarevni út á sjógv. Kanningar vísa, at nógv av hesum reingerðarevnum eru ógvuliga vandamikil fyri náttúruna.

Tey flestu reingerðarevni eru, í størri ella minni mun, ring fyri nátturuna, og tí er av størsta týdningi, at vit vanda okkum væl um hvørji evni, vit nýta, og sjálvandi hevur nøgdin eisini stóran týdning.

Tað finst í dag ein reingerðarháttur, sum er at kalla ein lítil kollvelting innan reingerð. Ein háttur, har so gott sum slepst undan at brúka sápu til reingerð. Ein háttur, sum á ymsum økjum ger betri reint enn sápa, og sum í øllum førum er betri fyri umhvørvið. Hátturin er reingerð við klútum, ið eru gjørdir av tí, ið nevnt verður »microfibre«.

Hvat er mikrofibre?

Nútíðar tøkni ger tað gjørligt at framleiða ómetaliga tunnar traðrir av polyester og polyamid. Samstundis er tað gjørligt at geva traðrunum eina stóra bleyta yvirflatu við at klúgva teir. Og at enda kunnu traðrirnir skerast soleiðis, at endarnir gerast spískir, og soleiðis koma meira í dýpdina.

Ein klútur gjørdur av slíkum mikrofibrum arbeiðir við tveimum grundleggjandi kreftum frá fysikkini: Statisk elektricitet og kappillarkraften.

Tá klúturin er turrur ger hann statisk elektricitet, sum ger, at skitturin bindur seg til klútin, og tá klúturin er vátur, syrgir kapillarkraftin fyri, at skitturin verður sogin upp í klútin.

Tað riggar

Í Danmark eru kanningar gjørdar av nøkrum av teimum mikrofiberklútunum, sum í dag eru á marknaðinum. Sum vantað, so er stórur munur á góðskuni á hesum klútum. Bara nøkur fá merki, vóru hildin at vera góð, meðan onnur vóru vánalig. Sum brúkari, má ein tí syrgja fyri at keypa teir klútar, ið eru góðir.

Teir bestu klútarnir halda tað, teir lova. Teir mugu sjálvandi brúkast á rættan hátt, og tað krevur, at reingerðingsvanarnir verða lagdir um. Tí er tað av størsta týdningi, at ein verður upplærdur í, hvussu klútarnir skulu brúkast.

Hevur ein lært at brúka klútarnar á rættan hátt, sæst, at klútarnir eru ótrúliga góðir. Klútarnir kunnu nýtast til at kalla alla vanliga reingerð.

Bilin, komfyrin, bakarovnin, gólv, veggir, rútar, spegl o. sfr.

Hetta bara við einum klúti og eitt sindur av vatni.

Eisini eru klútar til kropsreingerð, og eru teir sera væl egnaðir til fólk, ið hava ovurviðkvæmi.

Heilt umganga sápu kann ein tó ikki, og tað finnast góðar umhvørvisvinarligar sápur, ið kunnu nýtast saman við hesum reingerðarhátti.

Stórar sparingar

Utrokningar vísa, at sparast kunnu um 90% av vatni, og um 85% av reingerðingsevni, við at skifta til reingerð við mikrofiberklútum, so bara av teirri grund eru útreiðslurnar til at skifta til hesa reingerð skjótt spardar aftur. Harafturat kemur, at tað er bæði skjótari og léttari at gera reint við hesum klútum, og klútarnir kunnu nýtast aftur og aftur – kunnu vaskast einar 4-500 ferðir.

Tað er tí ikki longur neyðugt at nýta eina rúgvu av vandamiklum reingerðarevnum til vanliga reingerð.

Øll vanlig sethús, stovnar, skúlar, barnagarðar, vøggustovur, o. sfr kunnu í dag haldast rein stórt sæð uttan brúk av sápu.

Og tað tekur ikki langa tíð at venja seg við, at ein sjálvandi kann liva uttan, at tað luktar av salmiak, klor og luktilsi.

Ein av teimum fyritøkum, sum selur hesar klútar er danska fyritøkan Biosol

APS

Nevnast kann, at Biosol APS er limur í donsku deildini av »www.verdensnaturfonden«.